

میزان رضایت دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی فارسی

سمیرا صبری*

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۱/۹/۱۶

چکیده

هدف: هدف پژوهش تعیین نظرات دانشجویان کتابداری در خصوص وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی فارسی است.
روش: در یک مطالعه پیمایشی توصیفی ۱۴۴ پرسشنامه از طریق پست الکترونیکی توسط پژوهشگر در میان دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران شمال و واحد علوم تحقیقات تهران) سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ توزیع گردید. تجزیه و تحلیل اطلاعات توسط نرم‌افزار SPSS انجام گرفت.
یافته‌ها: میزان آشنایی دانشجویان با وبلاگ‌های کتابداری فارسی (۷۰ درصد)، میزان هماهنگی بین وبلاگ‌های کتابداری و نیاز دانشجویان (۶۶ درصد) و هم‌منظور نقش این وبلاگ‌ها در ارتقای دانش تخصصی دانشجویان (۷۹ درصد) است که در حد بالایی قرار دارد و انگیزه استفاده دانشجویان از وبلاگ‌های کتابداری (۴۳ درصد)، و نقاط قوت این وبلاگ‌ها (۳۶ درصد) ارزیابی شد.
نتیجه‌گیری: به طور کلی یافته‌های پژوهش نشان داد که دانشجویان کتابداری در حد متوسطی از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی رضایت دارند. در پایان پژوهش نیز پیشنهاداتی ارائه شد که توصیه می‌شود نقاط قوت وبلاگ‌ها تقویت شود و در جهت برطرف کردن نقاط ضعف آن‌ها تلاش شود تا از این طریق کارایی و سودمندی این وبلاگ‌ها و به تبع آن میزان رضایت دانشجویان کتابداری افزایش یابد.

کلیدواژه‌ها: رضایت دانشجویان، کتابداری و اطلاع‌رسانی، وبلاگ‌ها

مقدمه

از جمله پدیده‌های اینترنت که باعث سرعت‌بخشیدن به ارتباطات بشری و تبادل افکار شده، پدیده وبلاگ است که علی‌رغم نوظهور بودن، روزه‌روز بر طرفداران آن افزوده می‌شود (بینش، ۱۳۸۵). در مورد اینکه چه کسی اولین وبلاگ را ایجاد کرده است بحث وجود دارد و به جرات می‌توان درباره آن اظهار نظر کرد، اما اکثر بلاگرها معتقدند که اولین وب سایت با

* نویسنده رابط: saberi_samira@yahoo.com

آدرس «<http://info.cern.ch>» که توسط برنرزیلی^۱ (یکی از مخترعان وب) در سال ۱۹۹۲ ایجاد شده، در واقع اولین وبلاگ است و در این صفحه برنرزیلی به همه سایت‌های جدید که بصورت پیوسته در می‌آمدند اشاره می‌کرد (Winer, 2002).

کتابداران ایرانی به عنوان متخصصان اطلاعاتی، برای رسیدن به پیشرفت‌های حرفه‌ای باید دانش خود را به‌روز کنند و در جریان تازه‌ترین رویدادها در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار گیرند (اصنافی، ۱۳۸۵). از این‌رو، وبلاگ‌های داخلی که پدیده‌ای جدید در این حوزه است می‌تواند توانایی‌های حرفه‌ای این رشته را ارتقاء بخشد. بنابراین، وبلاگ‌های فارسی، بی‌درنگ جای خود را در کتابداری پیدا کردند و کتابداران از جمله اولین افرادی بودند که از این پدیده جدید استقبال نموده و از آن برای انتشار عقاید، افکار و اطلاعات خود به روش‌های مختلف استفاده کردند. بلیندا ویور^۲ نویسنده خبرنامه «Incite» در انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی استرالیا می‌گوید: «هر چه بیشتر از وبلاگ استفاده می‌کنیم بیشتر به این نتیجه می‌رسیم که وبلاگ شکل مناسبی برای آگاهی‌رسانی جاری است.» (صابری و شجاعی مهر، ۱۳۸۵). به عمل ایجاد و روزآمد کردن یک وبلاگ، وبلاگینگ یا بلاگینگ، دارنده و روزآمدکننده وبلاگ را وبلاگر یا بلاگر می‌نامند (Adelaide, 2003). واژه وبلاگ را «یورن بارگر»^۳ نخستین بار در دسامبر ۱۹۹۷ به این قصد به کار برد؛ در نوامبر ۱۹۹۸ «جسی جیمز گارت»^۴ و «یراستار»^۵ (اینفوسیت) حین گشت‌وگذار در وب، فهرستی از پایگاه‌هایی را که «مثل پایگاه خودش» بودند جمع‌آوری کرد و آن را برای «کمرن برت»^۶ فرستاد، «برت» هم آن را در پایگاه «camworld» منتشر کرد. پس از آن افراد دیگری هم نشانی صفحات خود را برای او فرستادند تا نامشان به فهرست اضافه شود. در ابتدای سال ۱۹۹۹ در صفحه اختصاصی «جسی»^۷ نام ۲۳ وبلاگ فعال دیده می‌شد (Barrett, 2002). «یان وینش»^۸ وبلاگ‌ها را نوعی شیوه آگاهی‌رسانی حرفه‌ای معرفی می‌نماید و اشاره می‌کند مواردی که معمولاً در یک وبلاگ دیده می‌شوند عبارت‌اند از: آرشیو مطالب قدیمی‌تر (با قابلیت جستجو)، امکان نظردهی خوانندگان درباره مطالب وبلاگ، وی همچنین ۳ کار کرد عمده وبلاگ‌ها برای کتابداران را چنین برمی‌شمارد: استفاده شخصی کتابداران برای روزآمد کردن اطلاعات، به عنوان وسیله‌ای برای جلب توجه کاربران، و به عنوان وسیله‌ای برای تهیه اطلاعات درباره کتابخانه‌ها و خدمات آن‌ها (Winsh, 2004).

کتابداران می‌توانند از وبلاگ‌ها بعنوان وسیله‌ای برای باخبر شدن از تازه‌ترین پیشرفت‌ها و جریان‌ات در زمینه رشته تخصصی خود استفاده نمایند و به بحث و تبادل نظر در مورد مسائل رشته خود پردازند و یا برای آگاهی از بحث‌های گروهی و موضوعات روز، مطرح کردن خود و آشنایی با نویسندگان و آگاهی از بحث‌های علمی - تحقیقی، نیاز به مطالعه روزمره این منابع داشته باشند (Block, 2001). از این طریق کتابداران از ایده‌ها و نظرات یکدیگر مطلع می‌شوند و با همفکری گروهی و بحث درباره مسائل مختلف، راه را برای حل مشکلات هموار می‌سازند. وبلاگ از آن جهت برای کتابداران مهم است که برخلاف دیگر فناوری‌ها، نیازی به تخصص در دیگر حوزه‌ها ندارد و کتابداران با هر میزان آگاهی از اینترنت و رایانه می‌توانند نویسنده وبلاگ باشند و از این وسیله برای ترویج آگاهی‌های خود، معرفی خدمات کتابخانه خود، ارتباط با همکاران دیگر، و افزایش دانش خود استفاده کنند. در ضمن وبلاگ‌ها، اطلاعات دسته‌بندی شده و قابل جستجو را برای گروه زیادی از کاربران قابل دسترس می‌سازند و در واقع نوعی اجتماع اطلاعاتی فراهم می‌کنند. در وبلاگ مکانی برای درج نظرهای خوانندگان نیز تعبیه شده که می‌تواند در ارزیابی نوشته‌ها و یا آمارگیری راجع به یک مسئله به وبلاگ نویسان کمک کند. وبلاگ اغلب و نه همیشه، توسط یک فرد اداره می‌شود و او نوشته‌های خود را در فواصل زمانی مختلف روی وبلاگ منتشر می‌نماید، که این زمان نوشتن در وبلاگ می‌تواند بسیار متغیر باشد:

¹ Bernerslee

² Belinda Weaver

³ Yorn barger

⁴ Jesse James Garrett

⁵ Infosift

⁶ Sites Like His

⁷ Cameron bert

⁸ Jesi

از چند بار در یک روز یا یک بار در روز گرفته تا یک بار در هفته و شاید هم دیرتر (Gyford, 2003). نرم‌افزارهای وبلاگ‌نویسی نظر بسیاری از مردم را نسبت به وب تغییر داده‌اند، زیرا به سادگی و با فشاردادن یک دکمه می‌توان مطالب را به هر جای دیگر ارسال کرد. عوامل اساسی محبوبیت و موفقیت وبلاگ‌ها عبارتند از: تعامل دو یا چند جانبه، فناوری ساده، سرعت و سهولت خواندن، ارائه اطلاعات فراتر از اخبار و ایجاد روحیه همکاری و مشارکت (Carver, 2003).

به علت افزایش روزافزون وبلاگ‌ها در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی و استفاده همگان به ویژه کتابداران از این وبلاگ‌ها و تنوع پوشش موضوعی این وبلاگ‌ها و نقش سازنده و مفید آن‌ها در ارائه خدمات و مطالب، این بحث مطرح می‌شود که آیا این وبلاگ‌ها از جهت ارائه وظایف و خدمات خواسته‌ها و نیازهای کتابداران را برآورده می‌کنند یا خیر؟ هدف اصلی پژوهش حاضر، تعیین میزان رضایت دانشجویان کتابداری مقطع کارشناسی ارشد واحدهای دانشگاه آزاد شهر تهران از وبلاگ‌های فارسی کتابداری و اطلاع‌رسانی است هدف‌های فرعی این پژوهش عبارتند از: تعیین میزان آشنایی دانشجویان کتابداری با وبلاگ‌های تخصصی کتابداری، تعیین میزان هماهنگی بین وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی و نیازهای دانشجویان کتابداری مقطع کارشناسی ارشد، تعیین نقش و اهمیت وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در ارتقای دانش تخصصی دانشجویان کتابداری، بررسی انگیزه استفاده از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی توسط این دانشجویان، تعیین نقاط قوت و وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی.

سوالات پژوهش

- ۱- تا چه میزان دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری با وبلاگ‌های تخصصی کتابداری آشنایی دارند؟
- ۲- تا چه میزان بین وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی و نیاز اطلاعاتی این دانشجویان هماهنگی وجود دارد؟
- ۳- تا چه میزان دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی معتقدند که وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در ارتقای دانش تخصصی و آگاهی آن‌ها از اخبار حوزه کتابداری موثر هستند؟
- ۴- انگیزه استفاده دانشجویان کتابداری از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی چیست؟
- ۵- به نظر این دانشجویان نقاط قوت و وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی چیست؟

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش پیمایشی توصیفی است. چهل وبلاگ فارسی کتابداری و اطلاع‌رسانی در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. جامعه پژوهش که پرسشنامه از طریق پست الکترونیکی در میان آن‌ها توزیع شده است ۱۴۱ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی (واحد تهران شمال و واحد علوم تحقیقات تهران) سالهای ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ هستند که از این تعداد ۹۹ نفر از دانشجویان پرسشنامه را تکمیل و ارسال نمودند. در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای که مشتمل بر ۲۷ سوال بسته و ۱ سوال باز بود استفاده شد. پس از استخراج اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS یافته‌ها تنظیم و تجزیه و تحلیل شد. چون در تدوین این پرسشنامه از مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای ۰ تا ۵ استفاده شده بود، پاسخ‌های جمع‌آوری شده در ۵ نمره کدگذاری شد. بر این اساس، نمره کمتر از ۲/۵ بیانگر حد ضعیف، از ۲/۵ تا ۳/۵ نشان‌دهنده حد متوسط و از ۳/۵ تا ۵ بیانگر حد خوب محسوب شد.

پیشینه پژوهش

کرمی (۱۳۸۴) پژوهشی را در مورد وبلاگ‌های کتابخانه‌ای انجام داد؛ وی معتقد بود که وبلاگ‌های کتابخانه‌ای را می‌توان به عنوان وسیله ارتباطی با کاربران کتابخانه در جهت خدمات آگاهی‌رسانی جاری در نظر گرفت. کتابداران کتابخانه‌ها از طریق وبلاگ‌های کتابخانه‌ای می‌توانند اطلاعات مورد نظر کاربران را شناسایی، سازماندهی و دسترس‌پذیر سازند. محققان موفق شدند

۳۹۸ وبلاگ کتابخانه‌ای را در سراسر جهان شناسایی کنند که بیشترین سهم وبلاگ‌ها متعلق به کتابخانه‌های عمومی با ۱۳۸ وبلاگ بود. کمترین میزان وبلاگ‌ها توسط کتابخانه‌های ملی یعنی ۴ وبلاگ مورد استفاده قرار می‌گرفت. محققان بیان داشتند وبلاگ نویسی، شیوه‌ای سودمند و مؤثر برای انتقال اطلاعات و دانش توسط کتابخانه‌ها و کتابداران است.

اره کشان (۱۳۸۶) در پژوهش خود استفاده از وبلاگ را برای آموزش و اطلاع‌رسانی در میان اعضای هیات علمی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های شهر تهران مورد بررسی قرار داده است. جامعه پژوهش وی کلیه اعضای هیات علمی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی شاغل در دانشگاه‌های شهر تهران که دوره کتابداری و اطلاع‌رسانی را در مقاطع کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و بالاتر، تدریس می‌کنند می‌باشد؛ این دانشگاه‌ها شامل ۱۱ واحد دانشگاهی مستقر در شهر تهران است. و تعداد اعضای جامعه پژوهش وی ۵۵ نفر است که به روش سرشماری انجام شده و نمونه‌گیری انجام نگرفته است. گردآوری اطلاعات مربوط به نظرات اعضای جامعه از طریق پرسشنامه در بین افراد جامعه آماری انجام شده و با استفاده از شاخص‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. ۷۰٪ از کل جامعه آماری معتقدند که وبلاگ می‌تواند به عنوان یکی از ابزارهای فناوری آموزشی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین از کل جامعه آماری مورد بررسی ۹۲/۵٪ معتقدند که وبلاگ می‌تواند برای اطلاع‌رسانی به موقع مورد استفاده قرار گیرد و ابزاری مناسب برای ارتباط اساتید با یکدیگر و افزایش دانش آن‌ها باشد و می‌توان از آن‌ها برای وارد کردن کتابداران به دنیای جدید ابزارهای فناوری اطلاعات استفاده نمود. علاوه بر آن، از کل جامعه آماری مورد پژوهش، فقط ۱۰٪ از وبلاگ جهت آموزش استفاده کرده‌اند. فرضیه پژوهش نیز مبنی بر اینکه کمتر از ۲۵٪ از اعضای هیات علمی از وبلاگ در حد بسیار زیاد جهت آموزش استفاده می‌کنند به تایید رسیده است.

نیکخواه (۱۳۸۶) در تحقیق خود به تحلیل محتوای وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی فارسی پرداخته است. با استفاده از سیاهه و ارسی محقق ساخته، تعداد ۱۱۶ وبلاگ کتابداری و اطلاع‌رسانی فارسی در دو دسته وبلاگ‌های فردی و گروهی تحلیل محتوا شده‌اند. برخی نتایج بررسی وضعیت وبلاگ‌نویسان در این دو دسته وبلاگ نشان داد که ۵۹ درصد از کتابداران وبلاگ‌نویس وبلاگ‌های فردی و ۴۰ درصد از کتابداران وبلاگ‌نویس وبلاگ‌های گروهی مرد هستند و تقریباً نیمی از وبلاگ‌نویسان، نام واقعی، سطح تحصیلات و شغل خود را در وبلاگ مشخص نکرده‌اند و مابقی درصدهای متفاوتی از سطح تحصیلی کارشناسی به بالا و مشاغلی از جمله کارمند کتابخانه، دانشجو، مدرس دانشگاه و درصدی بیکار را به خود اختصاص می‌دهند. نتایج تحلیل محتوای یادداشت‌های این دو دسته وبلاگ نشان داد که این وبلاگ‌ها درصدهای متفاوتی یادداشت تألیفی و ترجمه‌ای در قالب‌های خبری، تحلیلی و تفسیری، با تصویر، بدون تصویر و فقط تصویر؛ دارای نظرات؛ حاوی پیوند با درصد بالای پیوندهای درون‌متنی؛ نقل از سایر وبلاگ‌ها یا صفحات وب را در بر می‌گیرند. از نظر موضوعی، در وبلاگ‌های فردی بیشترین یادداشت‌های ارسالی و نظرات به موضوعات متفرقه و در وبلاگ‌های گروهی بیشترین یادداشت‌های ارسالی به چاپ و نشر و بیشترین نظرات به موضوعات متفرقه پرداخته‌اند. در دو گروه وبلاگ‌ها، از میان سرویسهای وبلاگ‌نویسی، بلاگفا بیشتر مورد توجه واقع شده است و خروجی فید بیش از سایر امکانات وبلاگ‌نویسی استفاده شده است.

در خارج از ایران نیز در این زمینه پژوهش‌هایی انجام شده که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. Clyde (2004) با هدف بررسی وبلاگ‌های کتابخانه‌ها، با استفاده از موتورهای جستجو و راهنماهای اینترنتی تعداد ۵۵ وبلاگ را که توسط کتابخانه‌ها نگهداری و حمایت می‌شدند، شناسایی کرد. وی این وبلاگ‌ها را با استفاده از فنون تحلیل محتوای وبسایت‌ها مورد مطالعه قرار داد. وبلاگ‌های انتخاب شده متعلق به ۳ کشور آمریکا، کانادا و انگلستان، و اکثریت آن‌ها آمریکایی بودند. مطالعات وی نشان می‌دهد که کتابخانه‌های عمومی و آکادمیک نسبت به دیگر انواع کتابخانه‌ها علاقه بیش‌تری به داشتن وبلاگ دارند. مهم‌ترین هدف از ایجاد وبلاگ تهیه اخبار، اطلاعات، و دادن ارجاعاتی به منابع اینترنتی برای کاربران آن‌ها است. تعداد بسیار کمی از وبلاگ‌ها از امکانات جذاب در وبلاگ‌های خود استفاده کرده‌اند و تنها یک پنجم وبلاگ‌ها به صورت روزانه، و تنها نیمی از آن‌ها به صورت هفتگی روزآمد می‌شوند. کم‌تر از نیمی از آن‌ها از خدمات «آراس‌اس» استفاده کرده و تعداد زیادی از کتابخانه‌ها از نرم‌افزارهای وبلاگ‌نویسی رایگان مانند «بلاگر» استفاده کرده‌اند. وی پس از ارائه پیشنهادهایی برای کتابخانه‌هایی که قصد ایجاد

وبلاگ دارند به این نتیجه می‌رسد که وبلاگ‌های کتابخانه‌ها هم مانند دیگر فناوری‌ها، در طی سال‌های آینده قدیمی خواهند شد. Milne (2004) در رساله دکتری خود به بررسی وبلاگ‌ها در فناوری چرخه زندگی از نظر متن، موقعیت سخنوری و ارتباط شخصی پرداخته است. وبلاگ‌نویسی یک تمرین اجتماعی اینترنتی است که به عنوان یک فناوری شناخته شده است. این پروژه پدیده وبلاگ‌نویسی را به عنوان مثالی از یک رسانه که در شرایط خاص تاریخی رشد کرده است، بررسی می‌کند. در این پژوهش سه موضوع مورد بحث قرار گرفته است: بخش اول بحث و بررسی زمینه رشد فناوری است و اینکه وقتی فناوری قدیمی تر قادر به پاسخگویی به نیازهاست چه نیازی به ایجاد یک تکنولوژی جدید است؛ بخش دوم مصاحبه با وبلاگ‌نویسان معاصر است؛ این مصاحبه‌ها درک وبلاگ‌نویسان را از جامعه اطراف خود و اینکه آنها چه کاری انجام می‌دهند را روشن می‌کند و سوم مشاهده بازتابی از تجارب خود نویسنده به عنوان یک وبلاگ‌نویس است؛ این کار برای درک بهتر انگیزه‌های وبلاگ‌نویسان انجام شده است. نتیجه این پژوهش تعریف دوباره‌ای از نوآوری‌های فناوری است. این مطالعه بدنبال ایجاد و مقایسه کارکردهای ابزارها و تکنیک‌هایی است که به عنوان یک فناوری شناخته می‌شوند. محقق از شیوه مشاهده و مصاحبه استفاده کرده است. وی جزئیات وبلاگ‌ها مانند ساختار و نحوه اجرای آنها را مورد مشاهده و آزمایش قرار داده است و با وبلاگ‌نویسان درباره تجارب آنها صحبت کرده است. یافته‌ها حاکی از آن است که وبلاگ‌نویسی مانند تمام فناوری‌ها از تمرین و تجارب اجتماعی موجود سرچشمه گرفته و در پی یک جریان پویا این پدیده در میان مردم منتشر شده و به برون‌دادهای اجتماعی خاص منجر شده است. این مسئله مانند الگویی عمومی برای تکنولوژی چرخه زندگی است و به نظر می‌رسد که تغییر و انتقال در تجارب اجتماعی به ایجاد تکنولوژی جدید می‌انجامد.

مزایا و محاسن بلاگ جهت استفاده اساتید و کاربردهای دانشگاهی آن توسط Greeta Dayal (2005) را بررسی شد. وی همچنین وبلاگ‌نویسی را یکی از منظم‌ترین و خلاق‌ترین ابزار برای بحث‌های دانشگاهی برخط گروهی مطرح کرده است. با این وجود در حال حاضر اغلب دانشجویان و اساتید از وبلاگ و تکنولوژی‌های ارتباط جمعی برخط برای آموزش و تحقیق استفاده می‌کنند طبق آماری که در سال ۲۰۰۴ در پروژه Pew Internet American life انجام شد ۷٪ از ۱۲۰ میلیون آمریکایی که از اینترنت استفاده می‌کنند دارای وبلاگ بودند که این درصد در بین متخصصین و اساتید دانشگاهی ۴۲٪ می‌باشد. این ارزیابی نشان می‌دهد که اغلب دانشگاهیان در کشورهای پیشرفته از تکنولوژی بلاگ استفاده می‌کنند و این تعداد روز به روز در حال افزایش هستند. Abram (2006) نتیجه گرفت که استفاده از وبلاگ باعث می‌شود دانشجویان فعالیت‌های خود را بین یکدیگر تقسیم نموده و از روند انجام پروژه توسط اعضای دیگر آگاه شوند و از این طریق مهارت کار گروهی در بین آنها افزایش خواهد یافت و آنها را برای انجام پروژه‌های بزرگتر آماده خواهد کرد. همچنین تشویق نوجوانان برای استفاده از وبلاگ موجب خواهد شد که آنها در امر نوشتن و پدیدآوردن گزارش و تحقیق مهارت یابند. با توجه به این تحقیق ۱۹٪ از نوجوانان خودشان دارای وبلاگ می‌باشند و ۳۸٪ از نوجوانان به مطالعه وبلاگ می‌پردازند (اره کشان، ۱۳۸۶).

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در این قسمت به پاسخگویی به بررسی پرسش‌های اساسی مطرح شده در این پژوهش می‌پردازیم.

پاسخ به پرسش اول: تا چه میزان دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری با وبلاگ‌های تخصصی کتابداری آشنایی دارند؟

جدول ۱. بررسی میزان آشنایی دانشجویان با وبلاگ‌های تخصصی کتابداری

ویژگی‌های آماری				میزان آشنایی
انحراف معیار	میانگین	درصد	فراوانی	
۱/۱۵	۳/۶۱	۱۰۰	۵۷	واحد تهران شمال
۱/۱۹	۳/۵۵	۱۰۰	۴۲	واحد علوم و تحقیقات
۱/۱۶	۳/۹۵	۱۰۰	۹۹	جمع کل

در پاسخ به این سؤال مطابق جدول ۱ با توجه به یافته‌های به‌دست آمده از تجزیه و تحلیل سوالات ۳ و ۴ پرسشنامه ۷۲٪ دانشجویان واحد تهران شمال و ۶۹٪ دانشجویان واحد علوم و تحقیقات با وبلاگ‌های تخصصی کتابداری آشنایی دارند و همچنین با توجه به اینکه برای پاسخ به سوال پرسشنامه از مقیاس لیکرت ۶ درجه ای ۰ تا ۵ استفاده شده، میانگین فرضی این سوال ۲/۵ است. از آنجا که میانگین به‌دست آمده از میزان آشنایی دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری مورد مطالعه با وبلاگ‌های تخصصی کتابداری یعنی ۳/۵۹ از میانگین فرضی این سوال بزرگتر است، لذا بنظر می‌رسد که میزان آشنایی این دانشجویان با وبلاگ‌های تخصصی از حد متوسط بالاتر بوده و نشان دادند که آشنایی خوبی با وبلاگ‌های تخصصی کتابداری دارند.

پاسخ به پرسش دوم: تا چه میزان دانشجویان کتابداری از هماهنگی بین وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی و نیاز اطلاعاتی خودشان رضایتمندی دارند؟

جدول ۲. میزان رضایتمندی دانشجویان از هماهنگی بین وبلاگ‌های تخصصی کتابداری و نیاز اطلاعاتی خودشان

ویژگی‌های آماری		واحد دانشگاهی	هماهنگی وبلاگ‌ها با نیازها
انحراف معیار	میانگین	واحد تهران شمال	میزان رضایت
۰/۶	۳/۹۴		
۰/۷	۳/۸۳	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۶۶	۳/۶۴	جمع کل	

در پاسخ سؤال ۲ با توجه به یافته‌های به‌دست آمده از تجزیه و تحلیل سوالات پرسشنامه، در زمینه میزان رضایت دانشجویان کتابداری از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی یافته‌ها حاکی از آن است که میانگین نظر دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری واحد علوم و تحقیقات ۶۶/۷٪ از میانگین نظر دانشجویان واحد تهران شمال ۵۷/۶٪ تا حدودی بیشتر است. علاوه بر آن میانگین کسب شده از میزان رضایت دانشجویان ۳/۶۴ از میانگین فرضی یعنی ۲/۵ بزرگتر است. لذا بنظر می‌رسد که میزان رضایت این دانشجویان از وبلاگ‌های تخصصی کتابداری از حد متوسط بالاتر است و نشان می‌دهد که هماهنگی خوبی با نیازهای آن‌ها دارند که رضایت خوبی را ایجاد کرده‌اند.

پاسخ به پرسش سوم: تا چه میزان دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی معتقدند که وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در آگاهی از اخبار حوزه کتابداری و ارتقای دانش تخصصی آن‌ها موثر می‌باشند؟

جدول ۳. میزان تاثیر وبلاگ‌ها در آگاهی از اخبار حوزه کتابداری و ارتقاء دانش تخصصی از دیدگاه دانشجویان

ویژگی‌های آماری		واحد دانشگاهی	تاثیر وبلاگ‌ها در ارتقای دانش تخصصی
انحراف معیار	میانگین	واحد تهران شمال	اطلاع از اخبار
۰/۷۶	۳/۵۸		
۰/۷	۳/۷۴	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۷۳	۳/۶۵	جمع کل	
۰/۸۲	۴	واحد تهران شمال	ارتقاء دانش تخصصی
۰/۶	۴/۲۹	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۷۵	۴/۱۲	جمع کل	

مطابق جدول ۳ با توجه به یافته‌های به دست آمده از تجزیه و تحلیل سوالات پرسشنامه در خصوص سوال ۳، یافته‌ها حاکی از آن است که تاثیر وبلاگ‌ها در اطلاع‌رسانی اخبار به دانشجویان کتابداری با توجه به میانگین نظر دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۳/۷۴ بیش از میانگین نظر دانشجویان واحد تهران شمال ۳/۵۸ است. علاوه بر آن میانگین ۳/۷۴ به دست آمده در این زمینه در کل نشان می‌دهد که از میانگین فرضی بزرگتر است یعنی این وبلاگ‌ها در اطلاع‌رسانی اخبار به دانشجویان کاملاً موثر می‌باشند تاثیر وبلاگ‌ها بر ارتقای دانش تخصصی دانشجویان بیانگر آن است که میانگین نظر دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۴/۳۹ حدودی بیش از میانگین نظر دانشجویان مورد مطالعه در واحد تهران شمال ۴ می‌باشد این در حالی است که میانگین حاصل از تاثیر وبلاگ‌ها بر ارتقای دانش تخصصی بصورت بارزی بالاتر از میانگین فرضی ۲/۵ است یعنی این وبلاگ‌های تخصصی به صورت بسیار مشخصی بر ارتقای دانش تخصصی این دانشجویان تاثیر گذار است.

پاسخ به پرسش چهارم: انگیزه استفاده دانشجویان کتابداری از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی چیست؟

جدول ۴. بررسی انگیزه استفاده دانشجویان کتابداری از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی

ویژگی‌های آماری		واحد دانشگاهی	انگیزه استفاده از وبلاگ‌ها
انحراف معیار	میانگین		
۰/۱۳	۰/۱	واحد تهران شمال	سرگرمی
۰/۲۲	۰/۰۵	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۳۸	۰/۰۳	جمع کل	
۰/۳۸	۰/۸۳	واحد تهران شمال	یافتن اطلاعات
۰/۳۵	۰/۸۶	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۳۷	۰/۸۳	جمع کل	

با توجه به یافته‌های به دست آمده از تجزیه و تحلیل سوالات پرسشنامه در کل یافته‌ها نشان می‌دهد که در خصوص انگیزه استفاده از وبلاگ‌ها، بعنوان سرگرمی: میانگین دانشجویان مورد مطالعه در واحد تهران شمال ۰/۱ به میزان اندکی از میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۰/۰۵ بیشتر است. ضمناً نتایج نشان داد که میانگین استفاده از وبلاگ‌ها بعنوان سرگرمی ۰/۰۳ بصورت بارز از میانگین فرضی ۲/۵ کوچکتر است. در زیر مجموعه دیگر پرسش اساسی ۴ پژوهش یعنی انگیزه استفاده از وبلاگ‌ها بعنوان یافتن اطلاعات، این میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۰/۸۶ است که به میزان بسیار اندکی از میانگین دانشجویان واحد تهران شمال ۰/۸۳ بیشتر است. این در حالی است که میانگین به دست آمده از انگیزه استفاده از وبلاگ‌ها بعنوان یافتن اطلاعات ۰/۸۳ بصورت بارزی کمتر از میانگین فرضی ۲/۵ است. در مجموع همانگونه که یافته‌های حاصل از سوالات مربوط به پرسش اساسی ۴ پژوهش در زمینه انگیزه استفاده از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی به عنوان سرگرمی و یافتن اطلاعات نشان می‌دهد، انگیزه دانشجویان کارشناسی ارشد کتابداری مورد مطالعه در استفاده از وبلاگ‌های کتابداری بیشتر یافتن اطلاعات است تا سرگرمی.

پاسخ به پرسش پنجم: به نظر این دانشجویان نقاط قوت وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی چیست؟

جدول ۵. بررسی نقاط قوت و ضعف وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی

ویژگی‌های آماری		واحد دانشگاهی	نقاط قوت و ضعف وبلاگ‌ها
انحراف معیار	میانگین	واحد تهران شمال	وجود پیوند مناسب به منابع اینترنتی
۰/۷۶	۳/۳۳		
۰/۷۳	۳/۲		
۰/۷۵	۳/۲۶	جمع کل	
۰	۱	واحد تهران شمال	توانایی
۰/۱۵	۰/۹۸	واحد علوم و تحقیقات	اطلاع‌رسانی
۰/۱	۰/۹۹	جمع کل	وبلاگ‌ها
۰/۶۴	۳/۷۵	واحد تهران شمال	هماهنگی پوشش
۰/۶۴	۳/۰۷	واحد علوم و تحقیقات	وبلاگ‌ها
۰/۶۴	۳/۰۶	جمع کل	با اهداف آن‌ها
۰/۶	۲/۹۷	واحد تهران شمال	جامعیت موضوعی وبلاگ‌ها
۰/۷۳	۳	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۶۶	۲/۹۹	جمع کل	
۰/۸۸	۲/۹	واحد تهران شمال	روزآمد بودن وبلاگ‌ها
۰/۸۱	۲/۸۶	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۸۶	۲/۸۸	جمع کل	
۰/۶۳	۳	واحد تهران شمال	طراحی و سازماندهی مناسب وبلاگ‌ها
۰/۶۶	۲/۹۵	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۶۴	۲/۹۸	جمع کل	
۰/۵۹	۳/۲۸	واحد تهران شمال	ساختار ظاهری مناسب وبلاگ‌ها
۰/۶۸	۲/۹۸	واحد علوم و تحقیقات	
۰/۱۶۵	۳/۱۵	جمع کل	

در پاسخ به سؤال ۵ با توجه به یافته‌های به‌دست‌آمده از تجزیه و تحلیل سوالات پرسشنامه مطابق با جدول ۵ در زیر مجموعه پیوند مناسب بین وبلاگ‌ها و منابع اینترنتی نتایج نشان می‌دهد که میانگین دانشجویان مورد مطالعه در واحد تهران شمال ۳/۳۳ از میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۳/۲ تا حدودی بیشتر می‌باشد. میانگین کل حاصله در این زمینه نیز نشان داد که ۳/۲۶ میانگین فرضی ۲/۵ بالاتر است یعنی بین وبلاگ‌ها و منابع اینترنتی پیوند مناسب برقرار است. در زیر مجموعه توانایی اطلاع‌رسانی وبلاگ‌ها از دیدگاه دانشجویان نیز یافته‌ها حاکی از آن بود که میانگین دانشجویان واحد تهران شمال به میزان بسیار اندکی از میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۰/۹۸ بیشتر است. میانگین به‌دست‌آمده در این مورد ۰/۹۹ بصورت بارزی از میانگین فرضی ۲/۵ کوچکتر می‌باشد. در زیر مجموعه هماهنگی پوشش وبلاگ‌ها با اهداف آن‌ها میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۳/۷ به میزان بسیار اندکی از میانگین دانشجویان واحد تهران شمال ۳/۵ بیشتر است، علاوه بر آن میانگین به‌دست‌آمده در این زمینه نیز ۳/۶ بالاتر از میانگین فرضی ۲/۵ گزارش شده است. در زیر مجموعه جامعیت موضوعی وبلاگ‌ها میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۳ از میانگین دانشجویان واحد تهران شمال ۲/۹۷ به میزان بسیار اندکی بیشتر است و میانگین کسب‌شده در این مورد ۲/۹۹ نشان داد که از میانگین فرضی تا حدودی بیشتر است. در مورد زیر مجموعه دیگر پرسش اساسی پنجم پژوهش یعنی روزآمد بودن وبلاگ‌ها از دیدگاه دانشجویان یافته‌ها دال بر آن است که میانگین دانشجویان واحد تهران شمال ۲/۹ به میزان بسیار اندکی از میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۲/۸۶ بالاتر می‌باشد. میانگین به‌دست‌آمده در این زمینه نیز ۲/۸۸ از میانگین فرضی ۲/۵ تا حدودی بیشتر است. در زیر مجموعه کیفیت طراحی و سازماندهی وبلاگ‌ها از دیدگاه دانشجویان یافته‌ها گویای آن است که

میانگین دانشجویان واحد تهران شمال ۳ به میزان بسیار اندکی بالاتر از میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۲/۹۵ است. همچنین میانگین حاصله در این زمینه ۲/۹۸ از میانگین فرضی ۲/۵ تا حدودی بالاتر است. سرانجام آخرین زیرمجموعه پرسش اساسی پنجم پژوهش یعنی میزان تناسب ساختار ظاهری وبلاگ‌ها بیانگر آن است که میانگین دانشجویان واحد تهران شمال ۳/۲۸ در مقایسه با میانگین دانشجویان واحد علوم و تحقیقات ۲/۹۸ بیشتر است. علاوه بر آن میانگین به دست آمده در این زمینه ۳/۱۵ از میانگین فرضی ۲/۵ بالاتر است. در مجموع با توجه به نتایج به دست آمده از زیرمجموعه‌های این پرسش اساسی پژوهش در مورد نقاط قوت و ضعف وبلاگ‌ها از دیدگاه این دانشجویان، یافته‌ها حاکی از آن بودند که در تمام زیرمجموعه‌ها میانگین‌های حاصله بالاتر از حد متوسط بود و لذا اینچنین به نظر می‌رسد که این دانشجویان معتقدند که نقاط قوت وبلاگ‌ها بیش از نقاط ضعف آنان است.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از راه‌های تشخیص کارایی یا ناکارایی هر نظام اطلاع‌رسانی (وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی) تعیین میزان رضایت کاربران (دانشجویان کتابداری) آن نظام است. اهمیت دادن به دیدگاه‌های کاربران رکن مهم هر نظام اطلاع‌رسانی موفق است. یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان رضایت دانشجویان کتابداری از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در حد متوسط است. در برخی پژوهش‌های دیگر مانند اره‌کشان (۱۳۸۶) یافته‌ها حاکی از آن است که اعضای هیات علمی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های شهر تهران به میزان بسیار کم از وبلاگ برای آموزش و در حد بالایی به عنوان ابزار اطلاع‌رسانی استفاده می‌کنند. یافته‌های پژوهش حاضر، نتایج پیشین را در قالب انگیزه استفاده کتابداران از وبلاگ‌های کتابداری عنوان می‌کند که نتایج نشان می‌دهد که انگیزه آن‌ها بیشتر یافتن اطلاعات است تا سرگرمی. در مقایسه با تحقیق نیکخواه (۱۳۸۶) که به تحلیل محتوای تعداد ۱۱۶ وبلاگ کتابداری و اطلاع‌رسانی فارسی پرداخته است و آن‌ها را در دو دسته وبلاگ‌های فردی و گروهی تحلیل محتوا کرده است پژوهش حاضر ۴۰ وبلاگ کتابداری و اطلاع‌رسانی فارسی را از دید کاربران که دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی هستند، مورد ارزیابی قرار می‌دهد. علاوه بر این، در خارج از ایران نیز برخی پژوهش‌ها مانند کلاید (۲۰۰۴) به بررسی ۵۵ وبلاگ کتابخانه، با استفاده از موتورهای جستجو و راهنماهای اینترنتی که توسط کتابخانه‌ها نگهداری و حمایت می‌شدند، پرداخته است.

درخصوص بررسی میزان آشنایی دانشجویان با وبلاگ‌ها نشان می‌دهد که ۵۳/۵۳ درصد دانشجویان پاسخ زیاد داده‌اند که گویای شناخت و آشنایی خوب دانشجویان از وبلاگ‌ها است. در رابطه با میزان هماهنگی اهداف وبلاگ‌ها با نیاز دانشجویان یافته‌ها نشان می‌دهد ۵۵/۵۴ درصد دانشجویان کتابداری پاسخ متوسط داده‌اند و وبلاگ‌نویسان در این مورد باید سعی کنند اهداف و مقاصد وبلاگ را هماهنگ با نیازها و خواسته‌های دانشجویان راه‌اندازی کنند که بیشتر مورد استفاده آن‌ها قرار گیرد.

دانشجویان کتابداری در رابطه با میزان تاثیر وبلاگ‌ها در اشاعه دانش تخصصی پاسخ زیاد داده‌اند که این نشان‌دهنده نقش مثبت وبلاگ‌ها در بالابردن اطلاعات تخصصی دانشجویان و ارتقای دانش تخصصی آن‌ها می‌باشد.

۴۸/۲۶ درصد از دانشجویان کتابداری بیشتر به منظور یافتن اطلاعات نه سرگرمی به وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی مراجعه می‌کنند به همین منظور وبلاگ‌نویسان باید سعی کنند در وبلاگ‌های تخصصی خود موضوعات و مطالب مرتبط به حیطه کتابداری را بیشتر و عمیقتر بگنجانند. از آنجا که از دیدگاه دانشجویان نقاط قوت وبلاگ‌ها بیشتر از نقاط منفی آن‌ها می‌باشد باید در ایجاد وبلاگ‌هایی با ساختار و ارزش محتوایی بالاتر و هماهنگ‌تر با نیاز دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دقت و توجه کافی صورت گیرد.

با توجه به این که میزان رضایت دانشجویان کتابداری از وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در حد متوسط ارزیابی شد، به نظر می‌رسد باید نقاط قوت بلاگ‌ها تقویت شود به وبلاگ‌نویسان در این حوزه کمک کرد تا وبلاگ‌هایی با کیفیت محتوایی بهتر و بیشتر ایجاد کنند تا در ارتقای دانش تخصصی کتابداران موثر باشد.

پیشنهادها

۱. تدوین استانداردهای معین در رابطه با طراحی وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی
۲. استفاده از زمینه و رنگ‌های متنوع‌تر و جذاب‌تر در صفحات وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی
۳. استفاده از امکانات چندرسانه‌ای در طراحی وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی
۴. برگزاری جلسات منظم آموزشی برای وبلاگ‌نویسان وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی به منظور تبادل نظر و همفکری در مورد طراحی وبلاگ‌هایی با محتوای بهتر و کیفیت اطلاعاتی بالاتر برای ارتقای دانش تخصصی کاربران این وبلاگ‌ها به ویژه دانشجویان کتابداری
۵. برگزاری کلاس‌های رایگان برای دانشجویان کتابداری به منظور آشنا کردن هرچه بیشتر آن‌ها با وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی و همچنین مطلع ساختن آن‌ها از مزایا و فواید وجود وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی به منظور ترغیب این دانشجویان برای مشارکت در راه‌اندازی وبلاگ.

منابع

- اره‌کشان، مانده (۱۳۸۷). بررسی استفاده از وبلاگ برای آموزش و اطلاع‌رسانی در میان اعضای هیئت علمی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- اصنافی، امیررضا (۱۳۸۵). «وبلاگ، ارمغان جدید اینترنت به کتابخانه‌ها». فصلنامه کتاب، شماره ۶۱.
- بینش، سیده مژگان (۱۳۸۵). «وبلاگ‌ها و نقش آن‌ها در توسعه خدمات کتابخانه‌ای». مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، دوره ۶، شماره ۲. صابری، محمدکریم؛ شجاعی مهر، نرگس (۱۳۸۵). «وبلاگ در دنیای کتابداری: موقعیت‌ها و کاربردها». مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، دوره ۶، شماره ۳.
- کریمی، طاهره (۱۳۸۴). «وبلاگ دریچه‌ای نو در دنیای کتابداری و اطلاع‌رسانی». علوم و فناوری اطلاعات، دوره ۲۱، شماره ۱.
- نیکخواه، زهره (۱۳۸۶). تحلیل محتوای وبلاگ‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی فارسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران.
- Adelaide, Joyce (2003). "Weblogs and Libraries" Retrieved from: <http://www.topicalbrief.com>.
- Barret, C. (2002). Anatomy of a Weblog. In j. Rodzvilla (Ed), How weblogs are changing our culture (pp.25-27). Cambridge MA: Perseus Publishing.
- Block, M. (2001). Communicating off the page. Library Journal, 126(15), 50-53 Retrieved May 5, 2004, from <http://proquest.umi.com/pqdweb>.
- Carver, B. (2003, Winter). Is it time to get blogging? Library Journal, 30-33. Retrieved from <http://ceres.emeraldinsight.com>.
- Clyde, L. A. (2004). Library Weblogs. Library Management, 25(4/5), 183-189. Retrieved from <http://ceres.emeraldinsight.com>.
- Geeta Dayal (2005). Retrieved from <http://www.villagevoice.com/2005-04-05/art/ph-dotcom>.
- Gyford, phil (2003). An introduction to weblog terms for weblog readers Retrieved from <http://www.gyford.com/phil>.
- Milne, James M. " Weblogs and the technology lifecycle: Context, geek-chic and personal community". Ph.D Thesis in Social Science of University Of South Florida, 2004.
- Winer, D (2002) "The history of weblogs". Retrieved from <http://newhom.weblogs.com/history> of weblogs.
- Winsh, I. (2004, May 11) Weblogs and RSS in information work: How can weblogs be used in a library and information services?. Retrieved from <http://www.cilip.org.uk/publications/updatesmagazine/archive/archive2004/may/update0405.htm>